

Vissza a lényeghez

Pap nélküli eucharisztia

Szélsőségessé fokozódik a katolikus egyházon belüli vita? Ausztria reformcsoportjai mindenestre elveszítették püspökeik és a pápa iránti türelmüket. Többé nem akarják elfogadni, hogy a katolikus főpapok továbbra is ragaszkodnak a nőtlen pap képéhez, és ezzel erősítik a paphiányt. Továbbá groteszknek találják, hogy az előbbieket következtében nagy lelkipásztori egységekké vagy társsegélyközségekké vonják össze az eddig önálló egyházközségeket, és így már nem lehet minden vasárnap mindenütt megünnepelni az eucharisziát. A főpásztorok megtagadják az egyházközségektől azok jogát az eucharisziára – hangzik a szemrehányásuk.

A reformkezdeményezések ezért – német csoportok támogatásával – minden katolikust felszólítanak, hogy pap nélküli eucharisziát tartsanak (ld. alább Az egyházközségek jogai c. írást). Az osztrák püspökök szemében ez a felhívás „nyílt szakítást jelent katolikus hitünk központi igazságával”, és hangsúlyozzák: „a katolikus önazonosság alapvető kérdéseiről van szó”.

A helyzet fura: A katolikus tanítás szerint az eucharisztia [szó szerinti jelentése: hálaadás] az egyházi élet „csúcsa és forrása”. Hivatalosan csak felszentelt pap vezetésével lehetséges. Mivel azonban a püspökök ragaszkodnak egy történelmileg kialakult, ma már aligha képviselhető papképhez, a paphiány miatt kénytelenek csökkenteni az eucharisztia-ünneplés kínálatát. Ez kiváltja azok felháborodott tiltakozását, akik ténylegesen keresztény életük központi kristályosodási pontját látják az eucharisztia ünneplésében. A katolikusok nagy többsége számára azonban nincs ilyen jelentősége az eucharisztikus istentiszteletnek: egyáltalán nem járnak templomba, legfeljebb karácsonykor vagy gyerekük első áldozásakor mennek el. A teológia és a valóság között hatalmas szakadék tátong.

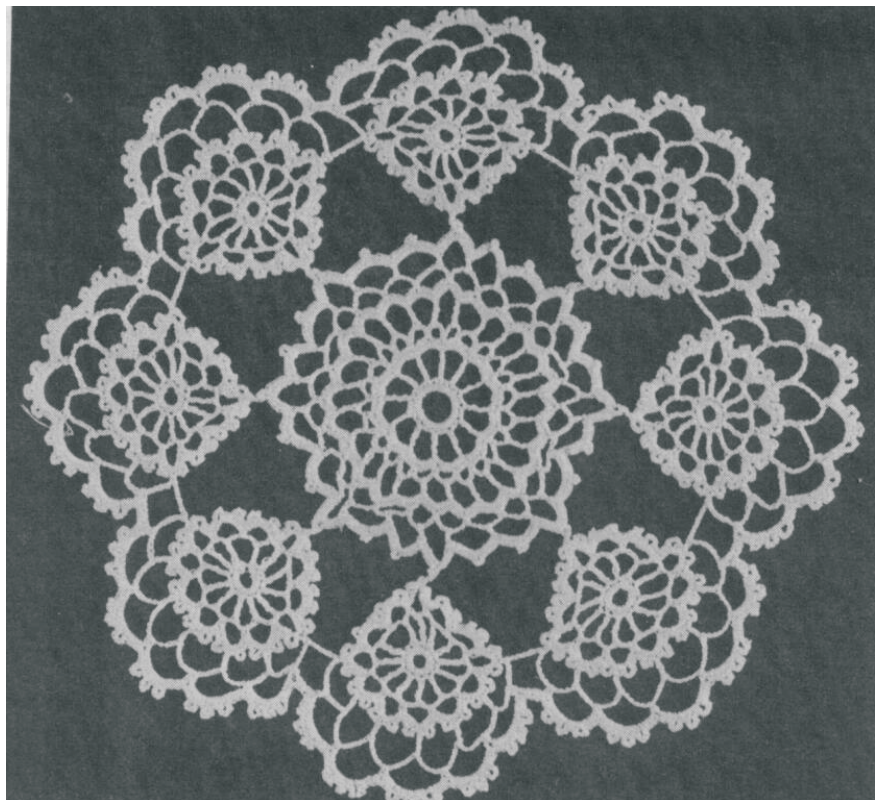
Persze, az emberek talán azért sem járnak már misére, mivel voltaképpen egyáltalán nem lehet már fölismerni az eucharisztia lényegét. A szentírásmagyarázók egyetértenek abban, hogy a názáreti Jézus ismertető- és védjegye volt a részvétel közös étkezéseken. Az, hogy társadalmi határo-

kat és szociális korlátokat figyelmen kívül hagyva bárki részt vehetett a közös étkezésben, Jézus számára Isten jelenlétének és jóságának értelmes és konkrét jele volt. Az újszövetséges *Peter Trummer* szerint az első keresztények nagy sikerének egyik oka abban rejlett, hogy folytatták ezeket a „radikálisan testvéri” közösségi étkezéseket.

Az egyházi kezdeti szakaszában ezek az ünnepi összejövetelek nem voltak Jézus halálának és feltámadásának emlékünnepei. A hit c. könyvében *Hubertus Halbfas* rámutat arra, hogy korai források – például a Q-evangélium [„Beszédforrás”] vagy a Tamás-evangélium – nem tudnak olyasféle emlékünnepről, amilyen később Pál hagyományvonalában alakult ki. A tizenkét apostol tanítása [Didaché], a legősibb egyházrend is csak közös rituális étkezést ír le, anélkül hogy bármiképpen visszautalna „Jézus utolsó vacsorájára és halálára”: „Valóságos, kenyérből és borból álló étkezést ír le, amely a kenyér és a bor fölött elmondott hálaima révén válik hálaadássá”, mondja *Hubertus Halbfas*.

Sőt, maga a János-evangélium szerzője a lábmosás jelenetével – tehát olyan képpel, amely a tevékeny emberszeretetet állítja előtérbe a keresztények feladataként – helyettesíti az eucharisztia alapításának klasszikus, a későbbi hagyomány számára oly fontos leírását, amely szerint Jézus a maga odaadásának jeleként nyújtotta át a kenyeret és a bort apostolainak.

Hubertus Halbfas szerint kézenfekvő az a feltételezés, hogy egykor egyáltalán nem minden keresztény ismerte a Pál által tanúsított utolsó vacsorai hagyományt, „legalábbis nem ünnepélyes és Jézus által kötelezően megalapított intézményként, vagy ha ismerték is, nem akarták mindannyian követni az utolsó vacsorának ezt az értelmezését”. Csak az idők folyamán következett be a közös étkezések ritualizálása oly módon, hogy azokat összekapcsolták Jézus „utolsó vacsorájával”; ez a vacsora azonban a legtöbb szentírásmagyarázó véleménye szerint nemigen történt meg úgy, ahogyan az evangéliumok szerzői ábrázolják, mert ez az ábrázolás már meghatározott teológiából fakad: en-

nek értelmében Jézust ártatlan bárányként ölték meg, következőképp ő fölládozta magát.

A katolikus eucharisztia-ünnepelés előterében Jézus áldozata vértelen megjelenítésének gondolata áll. Ezért a katolikus tanítás szerint (kultusz-) papra van szükség, aki Jézust képviselve cselekszik. Csakhogy a korai egyházközségekből, Rómában, Korinthusban és másutt még nem léteztek a későbbi értelemben vett papok, a keresztények mégis megünnepelték az eucharisziát. „Akkor hát hogyan?”, kérdezi *Hermann Häring* katolikus dogmatikaprofesszor. „A közösség egyszerűen összejött, és ünnepelt.” *Häring* véleménye szerint ezért másodlagosnak tűnik az a kérdés, hogy volt-e valamilyen előjáró, s az férfi vagy nő volt-e.

Ha az első keresztények gyakorlatát nézzük, „akkor eucharisztia mindenütt történhet, ahol keresztény nők és férfiak összejönnek”, mondja *Häring*, és így folytatja: „A keresztények végül is nem valami bonyolult áldozati rituálét ünnepeltek, hanem Isten életajándékait és a mi életadományunkat.” Annál is inkább, mivel Máté evangélista kifejezetten ezeket a szavakat adja Jézus szájába: „Ahol ketten vagy hárman összejönnek az én nevemben, ott vagyok közöttük” (18,20).

Így aztán manapság sok teológus számára világos, hogy az eucharisztia keletkezésének helye a keresztény közösség, nem pedig „különböző hivatalviselők rendezett testülete”. *Franz Nikolasch* nyugalmazott osztrák liturgiaturós rámutat arra, hogy az első újszövetségi közösségek hivatalviselőit nem kultuszpapoknak tartották (akik Isten és ember között közvetítettek), hanem „véneknek”, „szolgáknak” vagy „felügyelőknak”. Kizárólag Jézust tekintették Isten és ember közötti közvetítőnek, és ebben az értelemben főpaprak.

Nikolasch is hangsúlyozza, hogy az eucharisztia ünneplésének tulajdonképpeni alanya a közösség: a közösség a pap vezetésével ünnepel, a pap pedig a közösség nevében cselekszik. A liturgiaturós azt üzeni a püspököknek: „Attól az egyházvezetéstől, amelynek nem a hatalmi gondolkodás a legfontosabb, hanem a közösség üdvé, elvárható, hogy azon közösségek számára, amelyeket megakadályoznak abban, hogy fölszentelt előjárójuk legyen, lehetővé tegyék az eucharisztia olyasféle ünneplését, amely nem tartalmazza ugyan a hivatalos katolikus felfogás szerinti eredeti és teljes valóságot, mégis eucharisztia-ünnepelés.”

Peter Trummer azt ajánlja a keresztény közösségeknek és a „házi egyhá-

zaknak”, hogy „folytassanak alternatív szentségi eucharisztia-ünneplést”. Ha helyzetükből fakadóan az ünneplők úgy érzik, hogy nem lehet lemondani az eucharisztia alapításának evangéliumi leírásairól, akkor jelöljék ki azokat olvasmányul, „hogy elkerüljék a fölösleges egyházi határsértéseket”. *Hermann Häring* pedig azt javasolja, hogy azok a pap nélküli egyházközségek és közösségek, amelyek számára világossá váltak a fenti bibliai összefüggések, keressék egymással a kapcsolatot, és cseréljenek eszmét eucharisztia-ünneplésük mikéntjéről.

A nehéz egyházi helyzet talán magában hordozza annak esélyét, hogy „az eredet megfontolásának” jelszavával megtaláljuk az eucharisztia megközelítésének új formáit, és ezáltal új ösztönzéseket adhatunk az élénk, közösségi jellegű keresztény hitéletnek. Ez eleinte megdöbbentő és szokatlan lehet nem kevés katolikus számára – de abban a korban, amikor az a veszély fenyeget, hogy elpárolog a keresztény hit, létfontosságúak az életjelenségeket erősítő kezdeményezések.

Hartmut Meesmann

Forrás: Publik-Forum, 2011/23

Az egyházközségek jogai

Osztrák reformcsoportok hét tétele az eucharisztia ünnepléséről

1. Az eucharisztia ünneplésének hordozója a Jézus nevében összegyűlt egyházközség: helyi egyházként őrá van bízva Krisztus halálának és feltámadásának emlékezete. Az egyházközség határozza meg, ki legyen az előjárója, és ki vezesse az eucharisziát. Az egyház egységének megőrzése érdekében szükséges a püspök általi megbízás is.

2. Jelenleg a nőtlen papok számától teszik függővé az egyházközségek vezetését és az eucharisztia ünneplését. Ez hamis alapállás. Inkább az egyházközségek lélekszámához kell igazítani az egyházközségek férfi vagy női vezetőinek és az euchariszián elnöklőknek a számát.

3. A hivatalos egyház mesterségesen idézi elő a paphiányt azáltal, hogy elavult feltételeket szab a papi hivatás betöltéséhez. Miközben papok százait távolították el hivatalukból azért, mert megházasodtak, a hivatalban lévő papoknak egyre több egyházközséget kell ellátniuk, így aztán nem képesek már kielégítő lelki gondozást nyújtani, és egyre gyorsabban siklanak a kiegész felé.

4. A kötelező papi nőtlenség a latin egyház késői, sajátos útja. Ezért semmi sem szól az ellen, hogy visszatérjünk a kereszténység kezdetéhez, és házaspárokat vagy nőket bízunk meg az egyházközségek vezetésével, illetve az euchariszián való elnökléssel.

5. Az újszövetségi Szentírás megszüntette a zsidó és pogány kultikus papságot. Az új szövegség egyetlen papja Jézus Krisztus, és minden hívő részesedik az ő papságában: „királyi papság vagytok”, áll az első Péter-levélben. Ebben a papságban a kereszttség részesíti a hívőket, nemre való tekintet nélkül.

6. A korai egyházban női diakónusok (Róm 15,1) és apostolok (Róm 16,7) is voltak: ők prófétai módon szóltak az istentiszteleteken. A későbbi korlátozások abból fakadtak, hogy alkalmazkodtak a patriarchális társadalmi formákhoz, amelyek a mi társadalmunkból már rég eltűntek. A nők felszenteléséhez vezető utat nem zárhatja el az ezzel kapcsolatos vita pápai tilalma.

7. Minden egyházközségnek joga van előjáróra, legyen az akár férfi, akár nő. Ha a püspök nem teljesíti kötelességét, hogy ezt biztosítsa, akkor – az általános papságra hivatkozva – az egyházközségek élni fognak felelősségükkel, hogy továbbra is lehetővé tegyék az eucharisztia megünnepését, ami a II. Vatikáni zsinat szerint a hit gyakorlásának csúcsa és forrása.

Ezeket a tételeket 2011. november 5-én, Linzben fogadták el a következő csoportok: Laieninitiative, Wir sind Kirche, Pfarrer-Initiative, Priester ohne Amt, Taxhamer Pfarrgemeinderat.

Forrás: Publik-Forum, 2011/23